

© CHESTER BROWN

Nuoruus, siivekystä ja veristä

Chester Brown

En koskaan pitänyt sinusta
Suomentanut Hans Nissen
(Huuda Huuda)

Aika entinen ei koskaan palaa, ja hyvä niin, sillä teini-ikää ei jaksaisi elää uudestaan. Nostuttavat kehon muutokset, vastakkaiseen sukupuoleen kohdistuvat kömpelöt lähenemisyritykset ja ylidramaattisen ”kukaan ei ymmärrä minua” -yleisangstin voi onneksi kokea uudelleen turvallisesti kotisohvalta. Kanadalaisen **Chester Brownin** vuosina 1991–1993 Yummy Fur -lehdessään julkaisema ja Drawn & Quarterlyn 1994 kirjaksi kokoama *En koskaan pitänyt sinusta* on teinikuvausten peruskiviä, jonka lukeminen sekä kirpaisee että lohduttaa.

Chester on keskiluokkaisen montrealilaisperheen hontelo ja leukava teini. Läksyjenluvulta, TV:n katselulta, syömiseltä ja Led Zeppe-
linin kuuntelulta jäävä aika kuluu ihmissuhteiden pinteessä. Kotona on mieleltään epävakaa äiti, naapurissa takertuva Carrie, koulussa päiväunien kohde Sky ja kiroilemaan usuttavat toverit. Introvertillä Chesterillä ei näissä pa-
neissa ole helppoa.

Brownin omaelämäkerrallisen muistelun vahvuus on terävässä ihmiskuvauksessa ja ruutujen väliin jäävässä tyhjässä tilassa. Episodit eivät varsinkaan kirjan alkupuolella ole järin pitkiä. Aluksi kohtauksille kaipa-
pituutta, loppua kohden niukkuus tuntuu luonnolliselta. Rakentamalla tarinaa ”liian pie-
nillä” väläyksillä Brown tekee pienistä asioista suuria ja suurista massiivisia.

Brown piirtää ruudun kerrallaan ja järjes-
tää ne jälkeensä. Kirjan graafinen ilme onkin selkeä ja ilmava. Ruudut on ripoteltu sivuille säästeliäästi, väljimmillään yksi per sivu. Vaikka sivumäärä nousee melkein kahteensa-
taan, kokonaisuus hengittää ja on luettavuus-
deltaan erinomaisen raikas.

Isopäiset teinikonkkelit ovat hahmoina hauskoja ja jotenkin traagisia, eivät enää lapsia mutta vielä hieman epäsovivia aikuisten maailmaan. Chester itse piiloutuu silmälasien ja ylikasvaneen kuontalon taakse. Hän on oman elämänsä tarkkailija, ei aktiivinen toimija. Miehenpuolet jäävät tarinassa melkein statis-
teiksi, niin paljon Brownin naispuolisissa hahmoissa on lihallista eloa ja verevyyden tuntua.

Nuori Carrie appoavoine, ymyrkäisine silmineen on kirkkauden ja puhtauden kitey-

tymä. Itsetietoisien isosiskonsa Connien alati tynnyä ilme kuvastaa ulkonäkölotossa voitta-
neen ylemmydentuntoa viiltävän verrattomasti. Rintava ja omaehtoinen Sky näyttäytyy vahvana mutta lempeänä voimana, jota kom-
munikaatioon kykenemätön Chester ei oikein osaa lähestyä.

Aikuisia ei tarinassa juuri näy. Ainut tärkeämmässä roolissa oleva täysikasvuinen, Chesterin ailahteleva äiti, on kurkkua kurista-
van traaginen hahmo. Aivan kuin joku Tena-
vien traumatisoituneimmista hahmoista olisi kasvanut aikuiseksi ja jäänyt vaille sopivaa lää-
kitystä.

Tosielämän Chester Brown, joka muuten näyttää täysin samalta kuin piirtämänsä pis-
toleuka, ainoastaan kaljummalta, selätti ujou-
den ja teinikompleksit ja kasvoi aikuiseksi. Aikuisen Chesterin piirtämä En koskaan pitä-
nyt sinusta on peruslukemista meille muille –
riippumatta siitä, olemmeko aikuistuneet.

TUOMAS TAINEN

Aaron Şhunga
Vacuüm Horror – Kosminen puhdistus
 Suomentanut Tuomas Rantala
 (Huuda Huuda)

Tuntuuko sinusta, että pölynimurisi katsoo sinua selkäsi takana? Tai että high end -Dysonisi imee pölyt sisäänsä liiankin auliisti ja imaisisi muutakin, jos voisi? Et ehkä ole väärässä. Imureilla saattaa olla salainen agenda – ainakin jos undergroundisti **Aaron Şhungaa** on uskominen.

Muun muassa no wavesta, **David Lynchistä**, **Daniel Clowesista** ja sodanjälkeisestä japanilaisesta kulttuurista inspiroitua Şhunga (oik. **Aaron Kaneshiro**) on sisällön ja muodon suhteen pesunkestävä DIY-tekijä. Juonet ovat lennokkaita, eikä groteskia kuvastoa ole aina piirretty ”oikein”.

Netissä, Portugalissa ja nyt Suomessa julkaistu tekijän ensimmäinen vähän pidempi sarjakuva alkaa räväkästi. Yhdysvaltain presidentti **Abraham Lincoln** julistaa TV-puheessaan rikosten olevan sallittuja yhden päivän ajan. Kyseessä on pölynimureiksi naamioituneiden muukalaisten salajuoni, jonka tarkoituksena on tuhota syöpänä leviävä ihmiskunta.

Seuraa useampi sivu toimintaa. Lennätetään ruumiinosia, lotrataan verellä, taistellaan autoilla (kyllä, autoilla), pölkäröidään aivomassaa ja nitistetään ihmisyksilöitä kuin kirvoja... Şhungan toimintakuvauksissa on hieman samanoloista ilakointia kuin **Simon Bisley** **Lobossa**. Ihmisruumis on väline elastiselle, graafiselle ja ennen kaikkea hausalle vääntelylle. Hurmeella maalaaminen on universaali kieli!

TUOMAS TAINEN

Daniel Clowes
Gynekologiaa
 Suomentanut Kari Heikonen
 (Huuda Huuda)

Eppe on nuori newyorkilainen taiteilija, joka etsii itseään – tosin lähinnä ulkoisten puitteiden muuntelulla. Taiteilijauskottavuutta Eppe yrittää hankkia muun muassa kyynisyydellä, vaihtuvilla työtöystävillä, erilaisilla identiteeteillä ja huumekokeiluilla (jäämättä koukuun). Suhde vanhempaan naiseen, gynekologin rouvaan, tuo oman lisänsä taiteilijaleikkiin.

Päähenkilön lisäksi tarinassa esiintyy koko joukko tragikoomisia hahmoja. *Gynekologiassa* onkin esitelty **Daniel Clowesin** sarjakuvien keskeiset elementit: vieraantuneisuus, ulkopuolisuus, kyynisyys ja kaupunkielämän rappioromantiikka. Kukaan ei tunnu olevan elämässään oikealla radalla. Kaikki esittävät jotain muuta kuin ovat ja tavoittelevat jotain muuta kuin heillä on.

Gynekologiaa voisi toimia taidekoululaisen lyhytfilminä – omaelämäkerrallisenä tuokiokuvana ja kliseisenä satiirina nuoren miehen odysseiasta. Lukija ei pääse syventymään tai kiintymään hahmoihin. Tarina kiertää kehää, se ei tarjoile suuria oivalluksia eikä pääty katharsikseen. Ei Gynekologiaa silti huono ole, vaikka ei *Ghostworldin* tai *Wilsonin* tasolle ylläkään.

Aiemmin Gynekologiaa on ilmestynyt Daniel Clowesin Eightball-lehdessä sekä väritettynä *Caricature*-kokoelma-albumissa. Parhaiten se toimii oikeastaan tällaisena mustavalkoisena, itsenäisenä julkaisuna.

REETTA LAITINEN

Craig Thompson
Habibi
 Suomentanut Ida Takala
 (Like)

Craig Thompsonin *Habibi* on kauneimpia viime vuosina julkaistuja sarjakuvaromaaneja ja kirjan julkaiseminen suomeksi kulttuuriteko Likeltä. Kyseessä on satumainen tarina uskosta ja rakkaudesta. Teos kertoo Dodola-tytön sekä hänen pelastamansa Zam-pojan tarinan. Dodola ja Zam kohtaavat orjamarkkinoilla, kasvavat aavikolla, etsivät toisiaan haaremissa ja opettelevat rakkautta pilvenpiirtäjän yläkerroksissa.

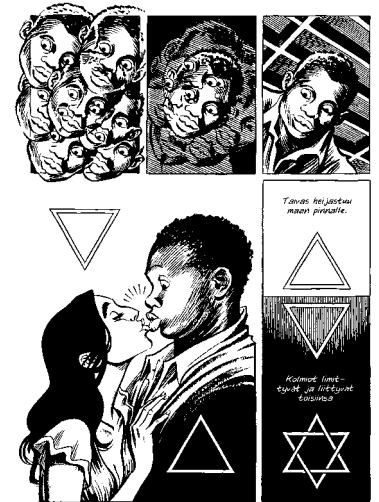
Islamilaisesta kulttuuri- ja tarinaperinnöstä ammentavassa *Habibissa* on paitsi ihmeen tuntua myös kypsä tulkin-toja islamilaisesta kulttuurista. Thompson muistuttaa, että islamin ytimessä on rakkaus. Sen unohtaminen on niin fundamentalistien kuin persu-urpojen suuri tragedia.

Thompsonin kuvitustyyli on pikkutarkkaa ja runsasta mutta kuitenkin ilmavaa. Tyyli sopii tarinaan jo siksi, että se kunnioittaa islamilaisen visuaalisen kulttuurin yksityiskohtaista ornamentiikkaa ja symboliikkaa.

Itsetarkoitukselliseen tyylikkailuun Thompson ei sorru. Hän yhdistää sanoja, kuvia, koristeita ja symboleita tavalla, jota ei voi avata kuin sarjakuvan keinoin.

Habibi on sarjakuvaromaanien kruununjalokivi, jonka koskettava tarina ylittää kulttuurirajat ja kuvitus on viimeiseen viivaan asti harkittua. *Habibi* nostaa sarjakuvaromaanien rimaa enemmän kuin paksuutensa verran.

VESA SAARINEN

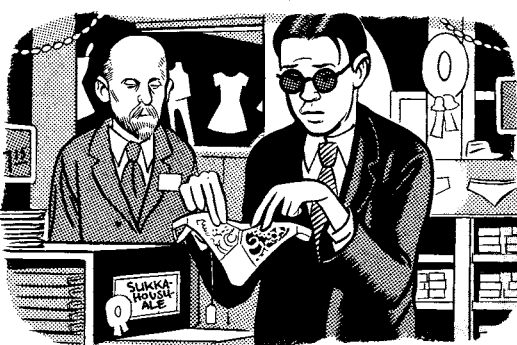

© CRAIG THOMPSON

© ROMAIN HUGAUT & RÉGIS HAUTIERE

ONKO SANKARIMME VAIN LUJOTRANSVESTIITTI, JOKA KÄYTTÄÄ HYVÄKSEEN VUOSITAISEN MAHDOLLISUUTENSA KÄYDÄ OSTOKSILLA EPÄILYKSIÄ HERÄTTÄMÄTÄ?

VALIKOITUAAN UUDEN ASUYHDISTELMÄN HÄN SIIRTY MIESTEN OSASTOLLE...

© DANIEL CLOWES

© AURA UAS

Reino Mäkelä

Kynä

(Lempo kustannus)

Jos on olemassa ITE-sarjakuvaa, **Reino Mäkelän Kynä** on juuri sitä itseään. Sarjakuva alkaa omituisena lännensarjakuvan pastissina ja muuttuu puolivälin paikkeilla poliittiseksi pamfletiksi, jossa on tieteis-dystopian ja vanhojen pulp-seikkailujen aineksia. Lihanleikkaajana työskennelleen Mäkelän (s. 1941) albumi valmistui hitaasti työn ohessa, 35 vuoden aikana.

Nimihenkilö, lännensankari Kynä on saanut nimensä erikoisista aseistaan, joita hän käyttää mieluummin kuin pysyjiä. Kovaotteisen tyttöystävänsä Valotähden kanssa hän taistelee korruptoituneen yhteiskunnan edustajana toimivan kapteeni Kolminapin moraalittomia miehiä vastaan. Vaikka alkuun seikkailaan selvästi historiallisessa villissä lännessä, Mäkelä kritisoi äkkiarvaamatta kasinopelejä, tunnotonta pääomaa ja sosiaaliturvan leikkauksia ajan hengessä.

Piirroistyöstä ja osin tunnelmastakin tulevat mieleen kotimaisen outsider- ja vaihtoehtosarjakuvan pioneerit, **Kalervo Palsa** ja **Alpo Jaakola**. Välillä Mäkelä käyttää liikaa tekstiä, mutta lopputulos on silti todella persoonallinen.

TIMO RONKAINEN

Aura Ijäs

Miron – Yläkerran huone

(Seitti)

Mistä on vaikea puhua suoraan, siitä voi tehdä fantasiasarjakuvan. **Miron – Yläkerran huoneessa** seikkailija Miron saapuu pikkukylän hotelliin ja auttaa omistajan tytärtä selvittämään kummittelevan huoneen salaisuuden.

Perinteiseen varhaisnuorten seikkailutarinaan on upotettu vakavampiakin teemoja. Se on metaforinen fantasia-satu salaisuuksista, tabuista, alkoholismista ja vanhempien ja lasten välisistä suhteista.

Helppolukuisessa tarinassa osoitetaan, kuinka inhimillisyyden avulla voi toipua rankoistakin kokemuksista. Teos voi toimia terapiakirjallisuutena alkoholistien lapsille, mutta sen voi lukea myös pelkkänä jännittävänä seikkailuna.

Aura Ijäs tasapainoilee onnistuneesti länsi- ja itämaisen sarjakuvakerronnan välillä. Tunteiden ja tunnelmien vaihtelut pitävät jännitystä yllä silloinkin, kun ulkoisesti ei tapahdu kovin paljoa. Tarinan yleisilme on jännittävistä tapahtumista huolimatta rauhallinen.

MIIA VISTILÄ

Romain Hugault & Régis Hautière

Pilvien yllä – Lentokilpailut

Suomentanut Ville Tuokko

(Apali)

Lentokilpailut on **Romain Hugault'n** piirtämän ja **Régis Hautière'n** käsikirjoittaman **Pilvien yllä** -sarjan ensimmäinen osa. Hugault erikoistui lentokoneiden piirtämiseen jo nuorena. Yksityiskohdaiset ja linjakkaat lentokonepiirroksot ovatkin kaunistavaa, ja vauhdikkaissa kohtauksissa on onnistunut rytmi. Myös väritys tukee liikkeen tuntua ja taivaalla leijailun keveyttä.

Albumi lieene tehty, jotta tyylikkäitä lentokoneita voitaisiin näyttää eri kulumista. Vanhat koneet on esitelty sisäkansissa kuin tarinan päähenkilöinä – ja sellaisia ne tavallaan ovatkin. Tarinan inhimillinen puoli eli koneita lentävät henkilöt on piirretty kömpelömmiin, ilmeiden rekisteri ei ole kovin moninainen ja koneissa niin hienosti esiin tuleva ajankuva ontuu ajoittain.

Käännökseen on jäänyt lyöntivirheitä ja mutkikkaita ilmauksia. Tarinan käänteitä ei pyritä salaamaan edes takansitekstissä, mutta sinänsä ne tekevät tehtävänsä eli viihdyttävät. Vauhtia, jännitystä ja romantiikkaa nivotaan 30-luvun ilmiöihin, kuten poliittiseen liikehdintään ja elokuva-alan nousuun. Upeiden vanhojen koneiden ystäville albumi on kelpo hankinta, muut tuskin saavat siitä kovin paljoa irti.

HANNELE RICHERT

Reetta Laitinen

Kirjailija ja Madame

(Lempo kustannus)

Rakkaustarina on epäsäätyinen: tuomarin intellektuelli dandy-poika ja ryysyköyhälistöstä kaikin keinoin pois ponnistava nainen. Eräänlainen käänteinen **Fröken Julie** siis.

Kirjailija ja madame perustuu **Minna Craucherin** ja **Olavi Paavolaisen** suhteeseen 1920-luvulla. Kirjassa liittyy kaksi tarinaa: Mimi Creutziksi nimetyn naisen köyhyyden, sorron ja vaihtoehtottomuuden leimaama lapsuus ja nuoruus sekä hänen ja Oskar Pekkalaksi nimetyn kirjailijan suhteen nykyhetki.

Ratkaisu ontuu hieman. Pekkalantausta jää kertomatta, hänen motiivinsa seikkailuun jäävät avoimiksi. Tai ei aivan: jännitys, suuren maailman tuntu ja seksi. Siinä pelissä oman säädyn naisilla oli eri säännöt.

Kirja on naisen tien kuvaus. Yhteiskunnan kontrolli ja halveksunta kohdistui naisiin, ja ennen muuta köyhiin naisiin, myös sellaisista teoista, joissa oli aina mieskin mukana. Kirjailija Pekkalassa yhdistyvät köyhän naisen kaksi antiteesiä: yläluokkaisuus ja mieheys.

Teoksen teemat ovat kiinnostavia ja paneutuminen omaan historiaamme on tervetullutta, mutta lukukokemus jää hieman hajanaisiksi. Teos tuntuu aukeavan moneen eri suuntaan.

Laitisen piirros on konstailematonta ja sopii hyvin ensimmäisen tasavallan ajan kuvaukseen. Kirja on tarina ihmisistä, ja kuvissa onkin aina ihmisiä. Muutoin mustavalkoisessa kirjassa on yksi sininen lisäväri, jota Laitinen käyttää osaavasti.

HEIKKI JOKINEN

KYNA © REINO MÄKELÄ

© REETTA LAITINEN

Ruppert & Mulot Herrasmiessafari

Suomentanut Viljami Jauhiaiainen
(Huuda Huuda)

Herrasmiessafari on neljäs suomennos nykysarjakuvaa tuulettaneelta kaksikolta. **Florent Ruppert** ja **Jérôme Mulot** tekivät vuonna 2005 ilmestyneellä teoksellaan läpimurron kotimaassaan Ranskassa. Selviää, että nelikätkäinen kosketus oli kultainen jo varhaisvaiheessa.

Herrasmiessafari ruotii mustan komedian keinoin siirtomaapolitiikkaa (ja sitä kautta nykyistäkin yhteisten asiain hoitoa). Tekijäjakson alter egot ovat toimittajia, jotka tekevät reportaasia emämaan sankareiden Afrikan retkestä.

Koska ylivoima turmelee, aineksia riittää: Upseerien kisassa voittaa eniten raikannut. Alkuperäisasukkaiden ja omien riveissä sattuvat kuolemat ovat järjestään epäilyttäviä. Vinuormussa homotellaan, huorataan ja harrastetaan muutenkin epäkorrektia elämää. Kaikki tämä on kantaaottavaa, ja tietenkin verrattoman hauskaa. Saako nauraa, jos hevospelillä tasamaalla hirtetty ylipainoinen rikkuri ensin juoksee hassusti ja sitten kaatuu naamalleen sanaan?

Herrasmiessafari on monipuolinen mutta vaivaton luettava. Tiukan kertomuksen sijaan tarjolla on lyhyitä purskeita, jopa yksittäisiä, näennäisen irrallisia kuvia. Sivulla voi olla useampi erikokoista ruuduista koostuva pieni juttu, ja kokonaisuuden osat ovat irtoneisia kuin teitlatun nivelet. Herrasmiessafari on viiltävää, pistävää ja kaiken pikku rippeiksi räjäyttävää oikeuttamattomien tekojen kommentointia. Valikoiseen mieheen sattuu vain, kun se nauraa.

TUOMAS TIAINEN

Reija Sann (toim.)

Finnish Comics Annual 2012

(Huuda Huuda ja Suomen sarjakuvaseura)

On hämmästyttävää ja hienoa, kuinka erilaisen antologian eri toimittajat voivat koota suomalaisesta sarjakuvasta. **Reija Sannin** vuosikerta 2012 eroaa selvästi **Ville Hännisen** vuosikerrasta 2011. Kumminkin ovat hyviä, ja erilaisia.

Sann on arjen jäljillä. Kirjan kymmenen piirtäjää lähestyvät maata ja maailmaa persoonallisella tavallaan. **Tarmo Koiviston** *Mämmilän* kunnallispolitiikan todellisuudesta **Terhi Ekebomin** voimakkaan kokemukselliseen matkatarinaan tai **Mika Lietzénin** minimalistiseen kohtaukseen Turun kadulta.

Yksikään antologian töistä ei jää tyhjän päälle: niillä on kerrottavaa omana itsenään, ja ne keskustelevat keskenään. Vanhat ja uudet työt asettuvat sovussa osaksi suomalaisen arjen freskoa. **Tiitu Takalon** voimauttava elämänsuosi kohtaa kauniisti **Petteri Tikkasen** kertomuksen kuoleman hyväksymisen vaikeudesta ja uljuudesta.

Tarinoiden tematiikka kiertyy löyhästi arkisen elämän ympärillä, mutta visuaalisesti antologia aukeaa moneen suuntaan. Esimerkiksi Tikkasen, Ekebomin ja Takalon työt ovat hyvin eri näköisiä, mutta kaikki omintakeisia ja vahvoja. Kirjan helmiä on turha nimeä, niitä on useita.

Entä täyttääkö kirja tarkoituksensa, toimiiko se englanninkielisenä käyntikorttina maailmalle? Uskon, että toimii. Tarinat, kuvat ja tavat kertovat ovat riittävän monipuolisia herättääkseen lukijan kuin lukijan kiinnostuksen. Vain yhden sarjakuvan tyylin tai koulukunnan varaan ei ole mielekästä rakentaa tällaista antologiaa.

HEIKKI JOKINEN

P.A. Manninen

Porno ja verta (Lempo)

Ihmiset kiihottuvat hyvin erilaisista asioista. Sarjakuvakokoelma *Porno ja verta* keskittyy spektarin pimeämpään tai sanoisinko likaisempaan puoleen. **P.A. Mannisen** vanhoja, enimmäkseen 1980–90-luvuilla piirrettyjä sarjakuvia ja kuvituksia sisältävä albumi on juuri sitä, mitä nimi lupaa. Mukana on eriaisteista seksiä ja väkivaltaa, vatsaa kääntävästä splatterpornosta absurdiin hassutteluun.

Osa tarinoista on oivaltavia ja osa tunnelmallisia, mutta osa heikommista taitaa olla mukana vain sopivan aihepiirin takia. Ensimmäisiä sivuja lukiessa käy mielessä, onko tarinat todella kannattanut kaivaa uudelleen julkaistaviksi.

Vaikutelma kääntyy kuitenkin sympaattiseksi viimeiseksi lisätyn ”kommenttiraidan” ansiosta. Siinä tekijä valottaa kokoelman taustoja ensin yleisesti ja kommentoi sitten jokaista tarinaa erikseen. Jutusteleva tyyli tuntuu olevan suunnattu korkeintaan puolituille. Ehkä kirjaa ei ole tarkoitettu kovin laajalle yleisölle tai sen ei ole uskottu sellaista löytävän.

Piirroksia ovat Mannisen tunnistettavaa, realistispainotteista jälkeä. Kommenttiraita osuu oikeaan siinä, ettei porno enää välttämättä täyty tehtävänsä, jos ei se pysytele lajille määritellyissä normeissa. Samalla se täyttää kuitenkin uuden tehtävän eli on viihteenä yllättävämpää ja hauskeempaa. Ehkä siksi albumin jutut tuntuvat parhaimmillaan tuoreilta, vaikka niiden tekemisestä on jo aikaa.

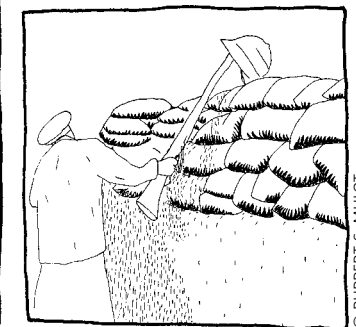
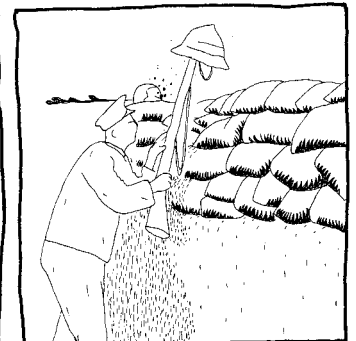
HANNELE RICHERT

MÄMMILÄ © TARMO KOIVISTO

© P.A. MANNINEN

© RUPPERT & MULOT

Emmi Nieminen

Keskiviikko

(Kumiorava)

Emmi Niemisen sujuvaa kädenjälkeä on saanut ihas-tella ainakin Sarjarissa ja Karvablogi-blogissa. Keskiviikko on hänen ensimmäinen albuminsa.

Mustasävyinen tarina keskittyy alkoholisti-isän ja hänen tyttärensä väliseen suhteeseen, jossa olisi paljon selvitettävää. Vahvat suojamuurit ympärilleen rakentanut isä torjuu terapiassa käyvän Elli-tytären yritykset avata suhdosolmuja.

Oivallinen kuvallinen ratkaisu on esittää Ellin kutistuvan lapseksi, kun isän ja tytären kohtaaminen kääntyy vaikeaksi. Koskettavimmassa kohtauksessa paljastuu, että isän tunne-elämä on yhtä lailla lapsen tasolla.

Keskiviikon henkilöhahmojen taustoja ei juuri kerrota, mikä vaikeuttaa heihin tutustumista. Koko naisuuden kannalta ratkaisu osuu kuitenkin nappiin. Avoimiksi jääviin henkilöihin voi samastua kuka tahansa samat tunteet ja kokemukset läpikäynyt. Albumia voi suositella sellaisenaan vaikka alkoholis-tien omaisten vertaistukiryhmille materiaaliksi. Tera-peuttainen ulottuvuus ei myöskään vähennä taiteelli-sia arvoja.

Keskiviikko on varsin vakuuttava esikoisalbumi. Paikka paikoin sitä vaivaa hienoinen visuaalisen ras-kauden tunne. Käsintekstaus tai paksun fontin vaihta-minen keveämpään olisi ehkä auttanut.

Toisaalta painavassa aiheessa ei pidä käyttää tur-han kepoista ilmaisua, toisaalta juuri raskas tarina vaatisi paikoitellen höllempiä ohjaksia. Kerronnalliset ja visuaaliset ratkaisut ovat niin toimivia, että lopulta kyseessä on lähinnä makuasia.

REETTA LAITINEN

Sari Luhtanen ja Tiina Paju

Maisa ja Kaarina: Kaikilla mausteilla

(Otava)

Sari Luhtasen käsikirjoittama ja Tiina Pajun piirtämä Maisa ja Kaarina on säännön vahvistava poikkeus: sarjakuva naistenlehdessä. Sarja on ilmestynyt sivun mittaisena Anna-lehdessä 1980-luvun lopulta lähtien.

Vaikka välillä mainitaan hybridi-autot ja lama, yleensä nämä kolme-nelikymppiset ystävykset sanai-levat kepeästi ajattomammista naistenlehtiaiheista kuten kodinhoidosta, shoppailusta ja – usein varsin esineellistävästi – miehistä. Parhaimmillaan sarja on kuvattessaan naisten välisen ystävyyden välillä teräviä-kin kulmia lempeän hyväksyvistä näkökulmasta.

Ystävykset eivät kuitenkaan koettele sen enempää yhteiskunnan kuin oman mukavuusalueensaakaan rajoja. Kaikilla mausteilla on edellisiäkin konservatiivi-sempi. Uusissa sarjoissa kritisoidaan vähemmän nai-siin kohdistuvia vaatimuksia kuin aiemmissa, eivätkä Maisa ja Kaarina downshifttaa, käy lutkamarsseilla tai ota kantaa muihinkaan 2010-luvun ilmiöihin. Yleinen tunnelma viestii keskiluokkaista tyytyväisyyttä.

Kaikilla mausteilla sopii rantakassiin naistenlehden vaihtoehdoksi, kepeäksi kesäkirjaksi. Sarjassa olisi kui-tenkin aineksia vähän enempään. Lempeällä huumo-rilla voisi ottaa kunnolla kantaa.

MIIA VISTILÄ

Paula Noronen ja Annukka Leppänen

Pirjo ja kaveri 2

(Like)

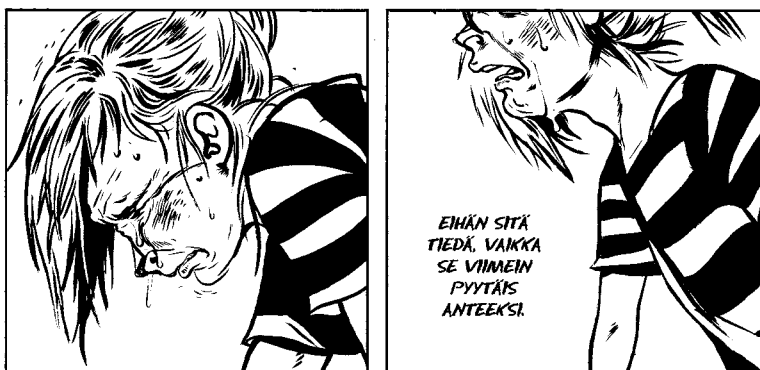
Ensimmäinen, stand up -monologeihin pohjaava Pirjo ja kaveri oli yllättävä riemupakkaus. Asenteisiin kangistumaton ihmissuhdeilottelu napsahti kohdil-leen sukupuolesta ja suuntautumisesta riippumatta. Kakkososa on samaa meininkiä, mutta joko lukijan odotusrima on noussut liian korkealle tai tekijät ovat päästäneet itsensä turhan helpolla.

Annukka Leppäsen piirrostyylillä on mutkattoman simppeleä mutta samalla joustavan ilmeikästä. Kari-katyyrit ovat helposti tunnistettavia. Ongelmia aihe-uttaa enemmänkin sivun parin mittaisten tarinoiden sarjakuvallisuus. Lukija voi kuulla päässään, millainen juttu on lavalla kerrottuna, mutta sarjakuvan pitää kulkea sanojen lisäksi kuvilla.

Näkökulmat ovat toki sopivasti vinossa. Leppänen ja Paula Noronen ottavat kantaa suuriin ja pieniin aiheisiin: jokapäiväisyyksiin, jotka voivat jäädä huo-maamatta, vaikka koskettavat jokaista meistä. Roo-leja rikotaan ja fraaseja puhkotaan. Pilkkakirveestä eivät saa vain ne, jotka käyttävät Raamattua Suden-pentujen käsikirjanaan, vaan myös Facebook-riippu-vaiset ja muut someuskovaiset, lätkäpääät sekä hor-moneillaan puolisoaan alistavat tapaukset.

Pirjo ja kaveri 2 -albumin yleisilme saattaa aluksi vaikuttaa harmaalta, mutta kun juttuja tutkailee tar-keemmin, niistä löytyy koko sateenkaaren kirjo.

VESA KATAISTO

© EMMI NIEMINEN

© SARI LUHTANEN JA TIINA PAJU

© FABIEN NURY JA SYLVAIN VALLÉE

© PAULA NORONEN JA ANNUKKA LEPPÄNEN

Julien Neel:
Mimu 1 – Päiväkirjaelämä
Mimu 2 – Kesäblues
Mimu 3 – Kasvukipuja
 Suomentanut Heli Suhonen
 (Gummerus)

Uudesta, laadukkaasta lasten- ja nuorten sarjaku-
 vasta ei ole yltärintontaa. Ranskalainen *Mimu* paikkaa
 aukkoa. Angoulêmen festivaaleillakin palkittu sarja
 on huolella ja ajatuksella tehtyä sarjakuvaa, joka ei
 aliarvioi lukijakuntaansa.

Yksinuoltajaäitinsä kanssa elävä Mimu on ensim-
 mäisessä albumissa 11-vuotias, lapsuuden leikkejä
 taakseen jättävä tyttö. Elämään kuuluu viatonta ihas-
 tusta naapurinpoikaan ja hengailua parhaan kaverin
 Saran kanssa. Samaan aikaan scifikirjailijaäidillä on
 orastavaa sutinaa naapurin miehen Rikhardin kanssa.

Toisessa albumissa Mimu ja äiti matkustavat
 maalle mummolaan. Äiti käy läpi suhdettaan äitiinsä
 ja Rikhardiin. Mimu tutustuu omalaatuisen Paul-poi-
 kaan samalla, kun yrittää selvittää tunteitaan vanhaa
 ihastustaan kohtaan.

Sarja käynnistyy kunnolla oikeastaan vasta kolman-
 nessa osassa, jossa Mimu täyttää 13 ja joutuu yläas-
 teella eri luokalle bestiksensä kanssa. Murrosikäis-
 ten tyttöjen mielenmaailmaa on käsitelty yllättävän
 realistisesti. Aikuistumista symboloivat äidin vanhat
 saappaat, jotka Mimu omii itselleen.

Iloisilla karamelliväreillä piirretty sarja on visuaa-
 lisesti helposti lähestyttävä. Se käsittelee huumorin
 varjolla syvällisiäkin aiheita. Albumi albumilta vanhe-
 neva Mimu joutuu kohtaamaan ikäkauteensa kuulu-
 via kysymyksiä. Mimun äiti on omalaatuinen bohee-
 minörtti, mutta hänelläkin on oma naisen elämänsä,
 johon aikuislukijat voivat samastua.

Julien Neel suunnittelee jatkavansa tarinaa Mimun
 täysi-ikäisyyteen saakka. Uskon, että nuoremmatkin
 lukijat säilyttävät sarjaan kiinnostuksen, vaikka pää-
 henkilö vanhenee. Monessa klassisessa tyttökirjassa
 on seurattu sankarittaren elämää pitkälle aikuisuu-
 teen asti.

REETTA LAITINEN

© ILKKA UPEÄMÄÄ

Fabien Nury ja Sylvain Vallée
Olipa kerran Ranskassa –
Suuri gangsterisota 1 ja 2
 Suomentanut Markku Salo
 (Gummerus)

Ranskalaisten **Fabien Nury**n ja **Sylvain Vallée**n tosi-
 pohjainen sarjakuva kertoo romanianjuutalaisen
 Joseph Joanovicin tarinan. Pogromista selvinneen
 mutta orvoksi joutuneen lukutaidottoman Josephin
 taival rutiköyhästä maalaispojasta yhdeksi Pariisin
 vaikutusvaltaisimmista liikemiehistä on lähes usko-
 maton.

Joanovic loi valtavan omaisuutensa luovimalla na-
 sien miehittämässä Pariisissa. Hänet voi nähdä silk-
 kana opportunistina, joka teki kauppooja saksalaisten
 kanssa – mutta toimitti samanaikaisesti aseita vasta-
 rintaliikkeelle.

Kuusiosaisiksi kasvavan albumisarjan ensimmäi-
 nen osa on episodimainen ja eri aikatoissa loikkiva
 kokonaisuus. Se tutustuttaa Joanovicin maailmaan ja
 aikakauteen. Toisessa osassa tarinaa ja henkilökuvia
 syvennetään yhtenäisemmin.

Albumisarja tuo mieleen tavallista laadukkaam-
 man TV-sarjatuotannon: ammattitaitoista, sujuvaa ja
 hivenen persoonatonta jälkeä. Muuten realistisessa
 piirrostyössä huomio kiinnittyy ihmiskasvojen lähes
 karikatyyrimaiseen toteutukseen.

Kuvakerronta on luontevaa ja helpopolukuista, kun-
 nianhimoista suuren yleisön sarjakuvaa. Arvostelu- ja
 myyntimenestys palkittiin parhaana albumisarjana
 Angoulêmen sarjakuvafestivaaleilla 2011.

TIMO RONKAINEN

Yoann ja Vehlmann
**Zetan pimeä puoli (Pikon ja Fantasion uudet seik-
 kailut 5)**
 Suomentanut Emilia Melasuo
 (Egmont)

Hullut tiedemiehet tai natsit ovat uhkailleet maata
 kuusta käsin populaariviihteessä jo pitkään. *Zetan*
pimeä puoli tulee suomeksi sopivasti kotimaisen *Iron*
Sky-leffan aikoihin. Hyvän ja pahan välillä ailahteleva
 rikollisnero, tiedemies Zorbul palaa jälleen sekoitta-
 maan sankareitamme kuvioita. Zorbul on rakenta-
 nut tukikohtansa kuuhun, mutta ei ilman eräitä melko
 kiusallisia taloudellisia kompromisseja.

Albumi kuuluu Pikon ja Fantasion perussarjaan,
 vaikka se onkin julkaistu uudet seikkailut -nimikkeen
 alla. Sarjan kaksi ensimmäistä albumia kuuluivat
 uudempaan "Une aventure de..." -sarjaan, jossa on
 julkaistu eri tekijöiden hieman tavallisuudesta poik-
 keavia näkemyksiä sankarikaksikosta. Jakso on itse-
 näistä jatkoa samojen tekijöiden *Varokaa Zorkoneita*
 -albumille.

Yoannin piirrosjälki on perinteikästä ja dynaamista.
 Upeat kokosivun kokoiset maalaukset rytmittävät tari-
 naa. Kuusikolmen 1960–70-luvun vaihteen tyylikäs
 design tuo mieleen varhaiset Valerian-albumit.

Fabien Vehlmann on luonut tarinaan mukavan
 pätkähulluja sivuhahmoja franquinilaiseen tyyliin,
 mutta kokonaisuus jää silti vähän kliiniseksi. **André**
Franquinin ja **Gregin** klassikkoseikkailuja on vaikea
 ylittää. Ilokseen albumia silti lukee jo taitavan piirrän-
 nän vuoksi.

TIMO RONKAINEN

© JULIEN NEEL

Anni Nykänen
Mummo 2
(Sammakko)

Anarkistiset tai vähintäänkin poikkeavasti käyttäytyvät vanhat naiset ovat kuuluneet sanomalehtisarjakuvien perusvalikoimaan melkein aina. Vanhemmat Sarjainfon lukijat muistavat esimerkiksi **Charles Kuhnin** poikaviikareiden kanssa temmeltävän Isoäidin 1950–1970-luvulta, **”Jopen”** Lempin 1980-luvulta ja **Werner Wejp-Olsenin** sikaria polttavan Teräsmuorin.

Lempi oli karjalaisevakko, jonka meno jatkui hurjana taivaassakin. Tanskalainen Teräsmuori poltti sikaria ja skeittasi. Kun Hufvudstadsbladet aikoinaan lopetti sarjan julkaisemisen, se suututti lukijakuntaa. Muun muassa **Tove Jansson** kirjoitti narkästyneen yleisönosastokirjoituksen, jossa hän vaati sarjaa heti takaisin. Ja kansan ääntä kuultiin.

Anni Nykäsen Mummo sijoittuu tuohon jatku-moon. Kaikki kunnia vanhoille, mutta Nykäsen mummo on paremmin piirretty kuin yksikään sukulaistaan.

Mummo on anarkistisuutensa ja railakkuutensa rinnalla hyvin lämmin, vaikka hyväsydämyys ja oikeamielisyys taitavatkin kuulua jokaisen mummosarjan olemukseen.

Lukijan ei tarvitse olla edes kovin tarkkasilmäinen huomataksaan Mummon kuuluvan Teuvo Lyly-lajityypin sarjoihin, joissa arjen esineiden muoto huomioidaan silloinkin, kun viiva on pelkistettyä ja säästeliästä. Termospullot, hatut ja muut pienet yksityiskohdat kertovat 2050-luvun lukijalle, millaiselta suomalaisen arki näytti 2010-luvulla.

Ajan muutoksesta kertoo myös Seurassa julkaitavan sarjan kieliasu. 2010-luvulla ei tarvitse pelätä murteen vieroittavan lukijoita – jopa päinvastoin.

JUHANI TOIVANEN

© ANNI NYKÄNEN

© ALAN MOORE & KEVIN O'NEILL

Alan Moore & Kevin O'Neill
Kerrassaan merkillisten
herrasmiesten liiga : 1969
Suomentanut Jouko Ruokosenmäki
(Egmont)

Alan Mooren ja **Kevin O'Neillin** Kerrassaan merkillisten herrasmiesten liiga jatkuu Vuosisata-trilogian toisella osalla 1969. Aikaisemmista osista tutut Mina Murray, Alan Quatermain ja Orlando jatkavat matkaansa halki aikakausien tarkoituksenaan pysäyttää paholaismainen maagi Oliver Haddo. Lontoo svengaa ja lujaa, kukkaislapset kansoittavat kadut ja musiikilla yritetään muuttaa maailmaa – tosin tässä tapauksessa aika kyseenalaiseen suuntaan.

Sankareiden astraaliulottuvuuksiin asti yltävää maailmanpelastusoperaatiota on höystetty kirjallisilla ja kuvallisilla viittauksilla populaarimusiikkiin, elokuvan historiaan ja maailmankirjallisuuteen. Lukija voi pitää itseään keskivertoa yleissivistyneempänä, mikäli onnistuu tunnistamaan kaikki, **Virginia Woolfista Mario Bavaan**.

Alan Moore nauttii vankumatonta mainetta yhtenä tämän hetken parhaista käsikirjoittajista, mutta sarjakuvaa lukiessa tulee hetkittäin mieleen, ettei keisarilla taida enää olla yllä täyttä vaatekerrastoa. Simppeli juoni olisi kaivannut tuekseen muutakin kuin loputtoman sammiollisen intertekstuaalisuutta. Hyvästä rengistä on tullut isäntä ja sinänsä miellyttävästä mausteesta sopan tärkein ainesosa. Kevin O'Neill on mies paikallaan kuvittamaan albumin psykedeelisen huuruisia visioita, eikä albumin kotimaisesta toteutuksestakaan löydä moitteen sanaa.

MATTI KARJALAINEN

Matti Hagelberg
Läskimooses 1–4
Intia sataa paraatilleni
(Kreegah bundolo, 2012 ja 2011)

Kyky uusiutua on taiteilijan vaativimpia tehtäviä. Miten pyristellä rutiinejaan vastaan?

Matti Hagelbergin *Läskimooses* näyttää, kuinka pitkän linjan taiteilija voi hylätä omat pinttymänsä. Hänet tunnetaan albumeista, joiden tekeminen kestää vuosia. Vastalauseena sille Läskimooses on 28-sivuinen lehti – ja ilmestyy kuukausittain.

Hagelberg on 1990-luvun alusta lähtien tukeutunut raapekartonkiin, poikkeuksena lähinnä *Kova länsi* (2008) ja Parnasson Yleisönosasto-sarjakuva **Riikka Ala-Harjan** kanssa. Niissä Hagelberg käyttää Läskimooseksen tavoin pelkkää markkeraa.

Rajoitteista voi tehdä voimavaran. Läskimooseksessa karkea viiva yhdistyy spontaaniin kerrontaan. Lopputulos tuntuu rennolta ja huvattomalta.

Ensimmäisissä numeroissa tarina ei etene sarjakuvan maailman alkumyyttejä pidemmälle, eikä liene tarkoituskaan. Hagelbergille on aina ollut luonteenomaista kirjallisten ja visuaalisten viitteiden sekoittaminen keskenään ja perinteisen tarinan dekonstruktio. Niin nytkin, uusissa puitteissa.

Alun perin jo vuonna 2006 *L'Association en Inde* -albumissa ilmestynyt *Intia sataa paraatilleni* tuntuu tässä katsannossa hiukan jälkijättöiseltä julkaisulta. Toisaalta sekin on erinomainen esimerkki irtautumisesta.

Intia-tarinassa Hagelberg ei irtaudu niinkään omasta tyylistään tai kerrontatavastaan kuin matkakirjallisuuden lajityypistä. Vaikka sarjakuvasta onkin kyse, matkasarjakuva on paljolti jatkanut vuosisataista matkakirjallisuuden perinnettä. Alalajin konventioihin kuuluu joko vieraiden maiden hämmästelystä tai ihastelu ja outojen tapojen vertaaminen nykyaikaisiin länsimaisiin oloihin, joko suoraan tai välillisesti. Usein vieraat ihmiset ovat tarinan suola.

Hagelberg ei kohtaa matkallaan merkillistä väkeä. Hän ei häkelly suuren maan ajoista ja tavoista. Pikemminkin Intia sataa paraatilleni jättää koko Intian vähälle huomiolle – ja keskittyy tekijän päässä olevaan valtavaan paiseeseen.

VILLE HÄNNINEN

© MATTI HAGELBERG

Benoit Sokal

Ensimmäiset tutkimukset

Suomentanut Juhani Tolvanen
(Jalava, 2011)

Erään komisarion tarina

Suomentanut Juhani Tolvanen
(Jalava)

”Sarjakuvaetsivä, joka näyttää Aku Ankalta, pukeutuu kuin tv:stä tuttu Columbo ja puhuu ja toimii kuin Philip Marlowe puhuttelee massakulttuurin kyllästämää kollektiivista alitajuntaamme ennenäkemättömällä teholla”, kirjoitin Helsingin Sanomiin arviossani *Koiran paluu* -albumista 27 vuotta sitten.

Tunnistan sitaattissa paitsi sen ajan kliseitäni myös edelleen toimivan määritelmän ankaetsivästä. Keran luotu tarinan perusasetelma on pitänyt, pienin hienosäädöin.

Ensimmäiset tutkimukset kokoaa yhteen 1978–79 ilmestyneitä lyhyitä tarinoita. Niissä Ankardo on suorastaan yliampuvan kyyninen ja väkivaltainen. Groteski piirrostyylillä korostaa väkivaltaa ja maailman mustuutta. Nämä ovat vielä sormiharjoituksia.

Erään komisarion tarina nostaa esille Ankardon toisen puolen: ystävytyteen uskovan romanttisen ankan. Väkivaltaa tarinassa on runsaasti, mutta motiivina on pahan palkitseminen pahalla. Ankardo puolustaa vanhaa ystäväänsä, kollegansa tappamisesta syytettyä komisario Garennia.

Tarinassa on kaavanmukaisuudesta huolimatta sivupolkuja ja yksityiskohtia. Kuvat ovat tehokkaita, ruutukoot elävät ja tarina etenee elokuvamaisesti. Paljon kerrotaan lähikuvin. **Benoit Sokalia** on avustanut piirroksissa vuodesta 1995 **Pascal Regnaud**, joka vastaa myös väreistä.

Ankardo ei ole muuttunut hahmon vakiintumisen jälkeen, ja on vaikea uskoa sen jatkossakaan uusiutuvan. Populaarikulttuuri lepää toiston ja pysyvyyden varassa, niin myös sen parodia.

HEIKKI JOKINEN

Li Kunwu, P. Ôtié

Minun Kiinani – 2. Puolueen aika

Suomentanut Saara Pääkkönen
(WSOY)

Li Kunwun ja P. Ôtién *Minun Kiinani* -trilogian toinen osa alkaa siitä, mihin ensimmäinen päättyi. On vuosi 1976, puhemies **Mao Zedong** on kuollut. Vallankumouksen väkevimmistä mainingeista siirrytään kohti **Deng Xiaopingin** taloudellisia uudistuksia. Syylliset kulttuurivallankumouksen ylilyönteihin on nimetty, mikä nostaa kansan lamaannuksesta rakentamaan tulevaisuutta. Kertojan, kirkasotsaisen sotilaan Xiao Lin, suurin haave on päästä puolueen jäseneksi.

Kiinan kommunistisen puolueen propagandistina 30 vuotta toimineella Lillä on ollut mielenkiintoinen aitiopaikka seurata Kiinan poliittista elämää. Vaikka piirtäjän omakuva, Xiao Li, on puolueelle uskollinen naurettavuuteen asti, tarinasta huokuvat rehellisyys, inhimillisyys ja kiihottomuus.

Lukijalle tehdään selväksi, millaisiin toimiin puolue ohjaa ihmisiä toimimaan sen eduksi. Sokean puolueuskon logiikasta hämmentynyt lukija on kuin kertojan poika tarinan nykyaikaan sijoittuvassa katkelmassa. Oliko ennen rahan aikaa oikeasti olemassa aate, joka mää räsi kehityksen suunnan?

Puolueen aika on kaikilta osin taiten tehtyä historiallista sarjakuva. Suuria kaaria maalaileva pitkä omaelämäkerrallinen tarina ei missään vaiheessa tunnu raskaalta lukea, ja Lin rennolla mutta ehdottoman varmalla kädellä piirrettyihin kuviin uppoutuu helposti pidemmiksikin ajoiksi.

TUOMAS TIAINEN

© LI KUNWU & P. ÔTIÉ

© BENOIT SOKAL

UUTUUS!

Fineliner-kärki kaikkiin Promarker-tusseihin

Kulku-Katin Pojasta myös Promarker-tussit ja Canson-paperit.

SARJAKUVIEN ERIKOISLIIKE KULKU-KATIN POIKA

Uudet ja käytetyt sarjakuvat

Länt. Brahenkatu 12 00510 Helsinki
09-738 303
Aukioloajat: Ark 11-17 La 9-14
e-mail: kulkukatinpoika@elisanet.fi